

V sredo in saboto

izhaja in velja:

Za celo leto	6 for. 20 kr.
" pol leta	3 " 30 "
" četert leta	1 " 70 "
" mesec	— " 60 "
Po pošti:	
Za celo leto	7 for. 50 kr.
" pol leta	3 " 80 "
" četert leta	2 " — "
" mesec	— " 70 "

SLOVENEK.

Oznaniła.

Za navadno dvestopno versto se plačuje: 5 kr., ktera se enkrat 8 kr., ktera se dvakrat, 10 kr., ktera se trikrat natiskuje; veče pismenke plačujejo po prostoru.

Za vsak list mora biti kolek (štampelj) za 30 kr.

Rokopisi se ne vračajo.

„Živi, živi duh slovenski, bodi živ na veke!“

Nar. posem.

Št. 7.

V Celovcu v sredo 24. januarja 1866.

Tečaj II.

Centralizem, dualizem ali federalizem?

IV.

Avstrijska zgodovina ne pozna dualizma, kakor ga snujejo naše dni Nemci in Madjari. Avstrijska cesarevina nima hujšega in nevarnejšega neprijatelja, kakor je dualizem, ki namerja Avstrijo razsekati na dva kosa in preslavno cesarsko rodovino o pravej priloznosti in ob svojem času posaditi med dva stola. To smo dokazovali dozdej; danes pa prašamo:

Kaj pa dualizem in Slovani?

Da kratko odgovorimo: Dualizem je Slovanom najhujši neprijatelj, največa nevarnost.

Mi Slovani se potegujemo za narodnost našo, — dualizem je smert narodnosti naše.

Mi Slovani se potegujemo za svobodo našo, — dualizem je grob svobode naše.

Mi Slovani se potegujemo za Avstrijo, — dualizem je konec Avstrije naše.

Duh narodnosti je prešnil vse narode cele Evrope; kakor so se pred tri sto letinardi potegovali in vojskovali za sveto vero, tako se naše dni potegujejo in vojskujejo za svojo narodnost. Koliko jih je padlo hrabrih Serbljev, ko so branili l. 1848 narodne svoje pravice? Koliko jih je dalo junaških Hrvatov svoje življenje za drago svojo narodnost? Koliko so gibčni in vrli Čehi, koliko smo tudi mi Slovenci že storili in darovali za narodnost svojo? Poglejte Matico, družbo sv. Mohora, čitavnice, časnike itd. . . Duh narodnosti je prešnil vse Slovane.

Kaj pa mislijo Madjari in Nemci s tem našim narodnim duhom početi? Kar so mišlili nekdej leta 1848, to mislijo še zdaj; niso ničesar pozabili, niso se ničesar naučili! Ubogi Slovaki, kterih je tri milijone, niso dobili nobenega svojih rodoljubov za poslance v ogerski deželni zbor! Madjari so počenjali grozovitne reči, da so povsod zmagali svoje slovanske sosede. Zastran Hervaškega se Madjari tudi tako obnašajo, kakor bi ne bilo l. 1848, ko so si Hervatje keravo pridobili narodne svoje pravice. Madjari ne mislijo gospodarstva svojega izpušiti iz svoje roke. — Kako pa Nemci takraj Litave? So ravno tisti, kteri so nekdej bili. Naj si sprožijo Slovani še tako pravično in naravno reč, hitro je ropot po vseh deželnih zborih, hitro je podiranje in natolcevanje po vseh časnikih. Dr. Rieger je v češkem doželnem zboru vložil predlog, naj se na Praškem vseučilišču nekaj predmetov tudi prednaša v češkem jeziku; — poslanci naši so nekaj narodnih naših zadev sprožili po deželnih zborih in Gradcu, Ljubljani in Gorici, — in nemški časniki ne najdejo skorej dosti sirovih besed in izrazov, da bi prav po divjaško mahali po slovanskih rodoljubih.

Ako zmaga dualizem, boja in preprirov za narodnost ne bode ne konca ne kraja; Slovani se bodemo poganjali za narodnost, Madjari bodejo nam nasprotovali unkraj Litave, Nemci pa takraj Litave: dualizem je smert narodnosti naše. —

Rado se nam Slovanom oponaša, da podokujemo svobodo in podpiramo reakcijo: „Vi Slovani ste rojeni za sužnost — Slaven sind Sklaven!“ Pa zgodovina — stara in nova — dokazuje vse kaj drugega. Slavni Palacki piše v svojej češkej zgodovini: „Slovani so imeli med seboj vsi ene in iste osebne svobode in so vživali vsi ene in iste politične pravice. Med njimi ni bilo ne gospodov, ne hlapcev, ravno kakor so tudi zunanjikom in celo jetnikom (v vojski vjetim) čez nekoliko časa radi dajali popolno svobodo in državljansko pravico. Vlada je bila patriarhalna in v svojej podstavi čisto demokratična.“

Že leta 552 pravi znani gerški pisatelj Prokop Cesarenski, da Slovani nimajo skupnega vladarja, ampak da od nekdej po demokratično živé. Ravno to poterjuje za njim cesar Mavricij, rekoč, da za svojo svobodo veliko skerbé in tudi nad seboj vladarja ne terpé. In Widukind pravi, da so Slovani rajši vsake baže nadloge in reve preterpeli, kakor pa zgubili svobodo, in kakor je Nemcem le za razširjenje njih gospodarstva, tako je Slovanom le za ovarovanje njih svobode skerb bila. Detmar Meziborski († 1018) terdi: „Osebna občna svoboda in enakost vseh državljanov pred postavo so bile podstavna znamenja staroslovanskega političnega življenja.“ Tako so bili preddeci naši pravi svobodni sokoli in tudi zgodovina naših dni — od l. 1848 do danes — nam je priča, da je Slovanom resnično mar za pravo občno svobodo. Poglejmo v zapisnike državnega zbora, ti pričajo, da so češki in poljski poslanci delali za pravo svobodo. Poglejmo v zapisnike deželnih zborov, — kar je predlogov v resnici svobodnih, prišli so večidel iz peresa ali ust slovanskega poslanca. Prebirajmo časnike, po slovanskih veje duh občne svobode.

Kaj bode s svobodo, ako zmaga dualizem? Madjari in Nemci bodo volje piskati in gosti, da bi Slovani plesali po njih piščali. Slovani — svobode željni in vneti — ne bodo volje ubogati, timveč bodo se branili na vsak način. Tako bodo se jeli narodi med seboj pikati in gristi, pipati in kavšati, tretji se bode pa smejal in radovoljno v motnem ribil, svobodni pa bode konec. Leta 1848 Madjari in Nemci niso hotli Slovanov spoznati in imeti za svoje ravnopravne in svobodne brate, pa s tem so napravili svobodo Slovanom in sebi: dualizem je grob svobode naše.

„Ako bi ne bilo Avstrije, treba bi bilo napraviti si jo“, te besede Palackijeve odmevajo v sercu vsakega slovanskega rodoljuba. Tako govorijo Slovani, ker nočejo nobene republike, ki nekterim narodom po glavi roji. Slovani vsi so zvesti prijatli in podložniki preslavne cesarske rodovine; kajti cesarska rodovina druží in veže vse dežele avstrijske dežele v eno edino, nerazdeljivo in mogočno celoto. Avstrijo pa Slovani imeti moramo: Slovenci, Hervatje, Serbi, Slovaki, Čehi in Poljski posebej vsak za se smo preslabi, da bi se ubranili tujim narodom, požerl bode to slovansko koleno ta ptujec, uno pa uni, in djano bode po nas. Ako pa ostane Avstrija ena in edina, ostane tudi mi Slovani — 18 milijonov nas je! — vkup v zvezi in združenih nas nihče

zmagal ne bo! To je, za česa del se mi Slovani toliko poganjamo za Avstrijo, ker jo potrebujemo in jo bodemo potrebovali. Drugim narodom pa, ki namerjajo druge narode pogoltniti, je pa Avstrija ravno na poti, je tern v peti. Zatorej toliko prijateljstvo in tolika ljubezen med strankami, ki bi Avstrijo rade stergale na dva kosa in podjarmile Slovane. Pade Avstrija, padejo tudi Slovani, — pa ne zibnejo raz zemlje, ostanejo še dalje. Zatorej piše slavni Palacki terde in respobne pa vendar resnične besede: „Ako se v Avstriji okliče dualizem, uravna se ta država ravno nasprotno svoji pravi ideji, ena ali dve narodnosti se postavite nad druge in Slovani v resnici vidijo, da so obsojeni drugim podložni biti in le kot gradivo služiti politiki dveh drugih narodov. Potem pa stopi tudi pri nas Slovanih natora v svoje večne pravice, spreoberne se domači pokoj v nepokoj, upanje v obupanje, in zbudi homatije in prekucije, kterih kraja in konca še nikdo ne more predvideti. Mi Slovani gledamo temu s serčno žalostjo naproti, pa se ne bojimo: Bili smo pred Avstrijo, bomo tudi še za njo.“

S tem končamo pa tudi sestavke o dualizmu in le še enkrat ponavljamo: Dualizem nasprotuje zgodovini, nasprotuje Avstriji in nasprotuje Slovanom: Bodi pokopan na večno!

Slava Slovencem!

V Gradcu 17. januarja 1866.

Prebivavci gornjegraškega okroga so se po svojih okrajnih predstavnikih in odborikih pritožili, da se Slovencem v celjski glavni šoli krivica godi in da uradniki ne občujejo z njimi v slov. jeziku. To je prva očitna pritožba, ki s krepkimi besedami tirja, da deželni zbor mora odsehnal bolj skrbeti, da se izpolni ravnopravnost, kakor vevljavao zakoni, po kterih se pa do sedaj ni dosti ravnalo, sicer bi ne bilo toliko tožeb po časnikih in le ta izročena dr. Razlagu, da jo deželnemu zboru razglasi. Ker je vredna, da se čisto natisne, pošljem Vam jo, kakor je bila izročena.

Blagorodni gospod Doktor!

Naš prečastiti poslanec!

Zaupljivo se drznemo Vas za dve reči prositi: ena zadeva celjsko glavno šolo, druga pa našo gornjegraško okrajno uradnijo in sodnijo.

1. Zastran celjske glavne šole.

Od nekdej je bilo za naše otroke težavno, v glavni celjski šoli obdržati in za gimnazijo ali realko pripravljati se. Dokler so še naše farne šole samo nemške bile, niso se učenci nobenega jezika naučili in so tudi v dušnem razvitku jako zaostajali. Ako so jih stariši v Celje v tretji zdaj četrti razred poslali, morali so ubogi fantiči ubijati se z učenjem, da so na prašanja iz nemške slovnice, katekizma itd. brez razumljenja odgovarjati mogli, drugači so jih iz šole spodili ali v drugi zdaj tretji razred stopiti prisilili. Da je na taki način naša mladina v prvem ali celó še v drugem letu na glavni šoli v podučnih predmetih malo na-

predovala, previdi se lahko. Še le na gimnaziji so se naši učenci poleg latinskega jezika toliko v nemškem izurili, da so tudi popolnoma razumeli, kaj so se učili. Odkar so se farne šole predrugačile in se v njih najpred slovenski jezik ter na podlagi tega nemški jezik uči, imamo nekaj več koristi od njih. Otroci se pa vendar ne morejo nemškega jezika v tako kratkem času toliko naučiti, kolikor je potrebno, da bi v četrtem razredu nemško slovnico brez slovenskega razlaganja razumeli. To slovensko razlaganje ni samo za naše, ampak tudi za otroke drugih krajev neobhodno potrebno, in mi imamo pravico ono zahtevati, ker je glavna šola za slovenske otroke celega nekdanjega celjskega okroga osnovana. Pa vendar ni slišati, da bi učitelj četrtega razreda celjske glavne šole kdaj pri učenju slovenskega jezika se poslužil; on vedno le nemški podučuje, kot da bi samo nemške otroke pred seboj imel. S tem se nam velika krivica godi! Naši otroci v šoli zaostajajo, marsikteri mora v tretji razred nazaj stopiti, kjer spet nemškega učitelja ima, drugi morajo celo za zmirom šolo zapustiti in to večidel zaradi tega, ker je učba neprimerna. Torej prosimo Vas, prečastiti gospod doktor, da bi blagovolili to našo pritožbo slavnemu deželnemu zboru predložiti in nasvetovati, naj bi se sklenilo, da se mora pri učenju na glavni šoli v Celju na slovenske učence ozir jemati, in da morajo zaradi tega učitelji te šole slovenski jezik popolnoma znati, t. j. da so zmožni iz nemškega jezika v slovenski in iz slovenskega v nemški jezik pravilno predstavljati. Dokler bomo v tej šoli nemške ali slovenske učitelje imeli, ki se niso slovenske slovnice učili, ostane napredek v učenju za Slovence prazna reč.

2. Zastran gornjegraške okrajne uradnije in sodnije.

Znano Vam je, da naš okraj z malimi izjemki je slovenski. Ljudje po hribih še besedice nemške ne razumejo, pa je vendar pri naši gosposki v Gornjem radu vse nemško. Trdi Slovenci nobenega slovenskega pisma ne dobivajo iz pisarnice. Pri zaslišanju se po slovenski odgovarja, po nemški pa v zapisnik zapisuje, ter pod nemške, ne svoje besede, da zaslišanec svoj križ ali svoje ime. Da to ni prav, previdi že prosta pamet. Torej Vas prosimo, da tudi zavoljo te nadloge v deželnem zboru nasvetujete, naj bi se sklenilo, da vsa pisma, ktera se iz okrajne uradnije ali sodnije na osebe pošiljajo, ki ne znajo nemški, slovenska morajo biti, in da vsi zapisniki naj bodo pisani v tem jeziku, kterege zaslišanec razumē.

Da bi se omenjeni prošnji uslišali, želijo sploh prebivalci gornjegraškega okraja, kar mi se svojimi podpisi potrjamo.

(Podpisanih je več županov, srenjskih odbornikov, župnikov, duh. pomočnikov, učiteljev vseh skupaj 40.)

Vsled tega in ker je dr. Razlag in ž njim tudi vsak Slovenec dobro spoznal, da se ravnopravnost še ni vresničila, dasiravno je naš Herman toliko in tolikokrat očitno v prejšnjih zborih v njen prid govoril in želje Slovencev v živimi besedah popisal, sprožil je v večrajšnji seji zopet to reč in želel, naj se ravna po postavah, ki so bile gledē ravnopravnosti že dane, ktere se pa ne spolnjujejo. Nāte tu vso interpelacijo, ktera pride cela prihodnjič.

Avstrijsko cesarstvo.

Na Dunaju. 20. januarja. — z — (Jugoslovanska akademija, jugoslov. muzej in jugoslov. vseučilišče. Hrvaški zbor. Milodar.) Pisal sem zadnjič o jugoslovanskih zadevah, o vseučilišču, akademiji in o muzeju in omenil, da še v kratkem nimamo kaj veselega pričakovati. In glejte, vresničile žali Bog! so moje besede. Poslal je naš presvitli cesar pet odpisov — reškriptov deželnemu zboru hrvaškemu, od kterih sta posebno zadnja

dva tudi za nas Slovence kaj zanimiva, kajti potrjena je nam Jugoslovanom akademija in muzej; se ve, da le samo v načelih; pravila teh zavodov se niso potrdila, ampak deželni zbor je sprejel nov načrt pravil — brž ko ne še od poprejšnjega dvornega kancelarja hrvaškega Mažuranića izdelanega — kterege naj pregleda in pretresa in ga zopet v potrjenje presvitlemu cesarju in kralju predloži. Pa to bi še ne bilo najhujše, saj ima deželni zbor v svojih rokah celo oblast, on bode to reč pregledoval; pa žalimo se posebno zavoljo jugoslovanske akademije, ktera nam je neobhodno potrebna, da se ni tako potrdila, kakor jo je deželni zbor leta 1861 predložil. Naj mi bode tukaj pripuščeno nekaj pravil posebej naštetih, ktera je presvitli cesar ovrgel. Na prvo govorijo pravila deželnega zbora hrvaškega leta 1861 o pokrovitelju — protektorju — komur se ima celi zavod izročiti, da ga on se svojim imenom in stanom varuje in da bode tako rekoč viši vodja zavodov; tedanja pravila nimajo besedice o sedežu protektorjevem, a zdANJI načrt pravil zahteva, da mora protektor v Zagrebu stanovati. Li ni to čudno? Naglo bode se vsak Jugoslovan spomnil našega ustanovitelja akademije, proti kteremu je brž ko ne ta točka od poprejšnjega kancelarja bila prenarajena. Ravno tako čudno se nam tudi dozdeva, zakaj da po novejšem načrtu pravil si cesar sam pridruže potrditev udov akademije; to ni pri nobeni akademiji — razun državnih, — ktere je dežela sama si ustanovila; in tudi pravo slovo in narodna omika ne more nikjer cvesti, kjer jima bode država — jerof! Mnogo je še drugih pravil, o kterih ne morem tukaj pisati, pa, ako če premislimo, da se v teh odpisih ni z eno besedico omenilo jugoslovansko vseučilišče, pač pravična nevoljnost mora vladati v krogih deželnih poslancev in sploh po Jugoslovanskem. Tudi Slovenci smo veliko upali na ustanovitev teh zavodov, da bi se po tem še bolj seznanili z našimi južnimi brati in da bi vsaj v slovstvenem obziru po naši ljubni akademiji le en narod postali, pa zdaj — tužna nam majka! Vendar ne obupajmo — vsaka sila do vremena, pravi Hrvat, in tudi za nas prišli bodo boljši časi, v kterih bodemo združeni, naše pravice mirno vživali. Ker že ravno o Hrvatih govorim, ozirno se tudi nekaj v njih deželni zbor. Cela Avstrija gleda zdaj na zagrebški zbor, in tudi po pravici. V njem se zdaj o rečeh pogovarjajo, ktere so imenitne za celo našo državo. Zdjaj so se začeli pogovarjati o adresi, ktero bodo Hrvatje svojemu kralju poslali. Za to izbrani odbor sprejel je adresu kanonika dra Račkega po večini glasov, manjšcina odbora sprejela pa je adresu dra Subotića, posamezno adresu ima še Stojanovič. Imajo tedaj 3 adrese; prva in druga ste si skorej enaki, prva ima 41 toček in med temi je tudi Subotić prvih 36 sprejel, le na koncu je svojo adresu predrugačil. Rački namreč zahteva, da morajo Ogrji 42. članek *) deželnega zbora leta 1861 poprej odobriti, preden da se bodo Hrvatje kaj z Ogrji, ali z Ogrji vkup o avstrijski državi pogovarjali. Subotić pa misli, da tega ni treba. Obedve adresi zahtevate zedinjenje Dalmacije se svojima sestrima, in da se granica čisto odpravi in tudi tam ustavno življenje vpelje. Zadjna adresa g. Stojanovića ne omenja Dalmacije in granice skorej nič in je s tem stanom zadovoljna; ona nekoliko na madjaronsko cika, pa težko bodo Madjari tudi ž njo zadovoljni. Prihodnji dnevi nam bodo pokazali, ktero adresu bodo sprejeli Hrvatje.

H koncu naj še eno veselo novico naznamim. Premilostljivi cesar blagovolil je kakor danesnja „Wiener Zeitung“ piše, dve tisoč goldinarjev deželnemu poglavarju kranjskemu baronu Bach-u v pomoč stradajočim

*) Ta članek izreka neodvisnost trejedinne kraljevine od ogerske dežele, s ktero imate obedve le enega kralja. Cesar je ta članek potrdil. Pis.

prebivalcem na Dolenskem poslali. Gotovo velikodušen dar našega presvitlega gospoda in cesarja, kteri tako očetovsko za svoje podložne skrbi. Slava mu!

Dežele notranje-avstrijske.

Iz Celovca. (Ilirski Primorjan; — razstava fotografij; — vreme). Že je „Slovenec“ v nekem dopisu iz Tersta povedal, da bode tam slovenski list začel izhajati; po tem pa je o tej zadevi molčal, ker ni hotel — mačka v žaklju prodajati svojim bravcem. „Slovenec“ hoče hvaliti in grajati — po vrednosti. Zdjaj imamo dva lista tega novega slovenskega časnika v rokah in veseli pa po najboljšej vesti zaterjamo, da se „ilirski Primorjan“ kaj hvalevredno in verlo obnaša in da zaslužuje vsake podpore. Jezik je pravilen, čist, gladek in lahko razumljiv, — tvarina je tako osnovana, da se spolnuje Horacijeva beseda: „Hvalo zasluži si vso, kdor združa koristno se sladkim“! Prvi sestavek nosi naslov „Avstrija“ in donša najnovejšo dogodbe, zraven pa vpleta vmes tudi podučne reči iz avstrijske zgodovine. Za tem vvodnim člankom pridejo novice iz terzaškega mesta in njegove okolice, tudi donša „il. Prim.“ novice iz drugih, zlasti slovenskih dežel, ne menjka se tudi popra in zabelje, ker se bere v rubriki „zmes“ marsikaj smešnega in kratkočasnega. Posebno se nam dopadajo dopisi, ki pripovedujejo novice in zraven naznanjajo, kako radi da Slovenci nov časnik bero. — Vsak Slovenec to rad in vesel sliši pa se serčno veseli, da bi „il. Primorjan“ zamogel skorej večkrat na svitlo hoditi, vsaj vsak teden enkrat in v večej obliki, to je na enej polti. Tisk in oblika mu je kaj lepa, cena za celo leto po pošti 1 gld. 60, za pol leta 80 kr. — Slovenci vsi, tudi koroški, priskočite temu novorojenemu, nadepolnemu listu obilno podramo, da ne bode le vsake štirinajst, temuč vsaj vsakih osem dni dobajal na beli den. Vsak nov list je nova podpora slovenske narodnosti in politike, in nov biser v vencu slave slovenske.

Od 21. do 28. t. m. so v sobani c. k. više realke cele verste najnovejših fotografij ali svitlopisov razstavljene. Gosp. Janez Reiner, učitelj na tukajšnej višej realki, je najlepša in najiminitnejša mesta, terge, vasi, gradove in doline fotografiral in jih zdaj razpostavlja v blagi namen, da se za družbo, ktera se je v podporo ubogim in pridnim realčanom ravno kar na noge spravila, krepka matica napravi. Še le tri dni je razstava odperta in že se je nabralo precej denarja in se ga bode še več, berž ko ljudje še več od te reči zvedo. — Pri tej priložnosti še omenjamo, da je gosp. Payer, po domače Plöchl v Jaklingu v lavantinski dolini, brat vodja tukajšne više realke, tako srečen bil in pri poslednej loteriji 9. januarja zadel drugo srečko in dobil 25 000 gld. Bog mu daj dobro, tem več ker ne zabi tudi drugim veselja in sreče napravljati. Tako je obljubil za matico ravno imenovane družbe darovati 100 gld. — Vreme ni merzlo. Prav lahko se shaja. Snega je tu kaj malo. —

Iz doljnega k. — a — (Dvoje priporočil.) Z veseljem vsegdar primemu za „Novice“, ker nam iz dež. zbora ljubljanskega letos prav važne reči donšajo. Slava našim narodnim poslancem! Hvala zopet sedaj g. Svetecu in njegovim 4 sodrúžnikom za zadnjih dveh interpelacij voljo! Od sl. vlade pa pričakujemo v vsem enakopravne razsodbe. Priporočil bi tem vrlim gospodom našim, naj bi še nad ljubljansko gimnazijo malo zaropotali. Vzrokov se je pač že dosti nabralo. Piše mi nekdo mojih prijatlov iz Ljubljane, da pri toliko nemškutarskih profesorjih . . . ni čuda, da še vedno — godljo mešajo! Torej gospodje, upanje naše in stebri slovenstva, na noge, da potaptate zmame naše nadepolne mladine!

Sicer pa tudi volilnim okrajem po vsem Slovenskem priporočamo, da naj sebi

na korist moriborski, slov. bistriški in šentlenski okraj posnemajo ter svojim nemškimi Miheljuom s Schmerlingom vred v Frankobrod zevajočim nezaupnice pošiljajo. Taki poslanci, glejte Slovenci! vas za vaš trdo zasluženi denar Nemčiji prodajajo! Pokazite jim torej, da ne marate niti zanje, niti za nemško centralizacijo, niti za njena nebesa! Storite tako!

Od sv. Daniela (Nova cerkev.) Ker družega posebnega ne vem, naj pa enkrat naznam nekaj malega o naši novejši cerkvi, ki je živa priča, kako radodarni so farmani in kako umnega in skrbnega župnika imajo. Začeli so jo kaj po veliki noči delati in dokončali že m. septembra, tako da je bila že 1. oktobra posvečena. To pa ni kar si bodi. Ker so časi zares slabi in tu pri nas še tako nič posebnega ni, je res kaj veliko, kar so Danielčani v čast božjo storili. Bog jim plati, zlasti g. župniku, ki so kot vodnik vsega dela veliko skerbi in truda prestali!

Tudi učilnico ali šolo so lepo popravili in s tem svojo ljubezen do šole pokazali. Mislijo pa tudi neki učeniku dohodke zboljšati, da bode mogel lože shajati in dolžnosti svojega stanu bolj brezskrbno opravljati. Tako je pravo in lepo, št. Danielci! Napravili ste si lepo, prijazno cerkev in šolo in tako postali izgled vsej okolici. Slava Vam!

Iz doljnega Štajerja. ☉ (Graški „Telegraf“ o nezaupnici.) Ne morem si kaj, da ne bi par verstic „Slovenca“ pisal. Da smo tu z veseljem po nezaupnici, ki je bila po „Slov.“ in „Nov.“ oznanjena, segli in iz serca izdihali, da se je že vendar enkrat tako zgodilo, ni mi treba na dolgo in široko razkladati, saj se že tako vse samo po sebi razume. Graški „Telegraf“ pa je drugih misli in modruje tako le: V imenovanih volilnih okrajih je sila veliko ljudi (80.000), podpisalo pa je nezaupnico le 260 volilcev, — kaj je to v primeri z ogromnim številom prebivavcev? Nadalje pravi „Telegr.“, jih je tudi precej veliko med podpisanimi, ki ne znajo — pisati in so se tedaj le podkrižali. To pa nezaupnico kaj slabo priporoča, ker so bili le-ti skorej tako, kakor z bobnom skupaj sklicani in komandirani, naj se podpisajo ali podkrižajo. To tedaj nič ne pomenja! Pa tudi liberalni (?) volilci bodo zdaj lahko na noge stopili in pokazali, da oba poslanca še živata zaupanje, da tedaj zaslužita zaupnico, ne pa nezaupnice. — Tako modruje „Telegr.“ in misli, da s tem najbolje večino volilcev zastopa, kar pa ni res. Hvala Bogu, da se nas je že dosti zavedelo, da moremo prave ustavne naprave od navideznih ločiti; da nas ne motijo več lepa imena, kakor liberalizem, Verfassung, itd. in tisti, ki se z njimi ponašajo ali lišpajo kakor kak gizdelin s pavovimi peresi. Oba poslanca zamoreta najboljša moža bili in v pridnosti vse druge prekositi, ali nas Slovencev ne zastopata po naših mislih prav. Nemcem delata lahko po godu, mi Slovenci pa izrekamo, da enako postopanje ni nam k pridu. To naj nam pa „Telegr.“ že na besedo verjame, da mi sami bolje in lože presojamo, kaj nam priduje, kaj pa ne, kakor pa on s svojimi ljudmi, če so tudi vso politično modrost z veliko žlico serkali. Smešno je tudi to, kar nam „Telegr.“ zastran majhnega števila podpisov očita, a nič ne pomisli, da nemški liberalci nimajo v tacih zadevah tanke vesti in jim je vse eno, ali veliko ali malo podpisov, samo da je zaupnica narejena! Dobili ste zdaj eno! Ta pa boli, kaj ne?

Ljubljana 15. januarja — 1. — (O naši gimnaziji). (Konec.) Na nižji gimnaziji je pa v nekaterih razredih celó učencem strogo prepovedal slovenski govoriti, rekoč, da bode tiste kaznoval, ki se pregreše zoper to prepoved, ako jih bode le izvedel. — In res, primeri se, da se neki učenec izpozabi ter zagovori slovenski. Njegov tovarš mu je bil gorek in

tako dober, da naznani ta pregrešek gospodu učitelju. Jezno ga učitelj vpraša, zakaj je to storil, in fantič mu odgovori, da ga je doma g. inštruktor opominjal ter mu rekel, da mora slovenski govoriti. Kaj bi bilo zamoglo našega germanizatorja bolj razjariti nego ta odgovor! Wenn ich wüßte wer etc. — tega ne smemo povedati.

Za danes naj le še to povem, da v 6. razredu je spravil na noge nemški „verein“ — šolo velikonemških „zukunfts-poet-ov“, ki pod njegovim vodstvom in protektoratom nemške klasike kritikoval! Oh ubogi Lesing, Gøthe in Schiller! Kako se vam morajo v Valhali hlačice tresti za vašo slavo, kadar taki bistroumni kritikarji vaše drame devajo na reščeto in jih reščetajo in reščetajo, da je strah in groza! Člani tega „vereina“ so večidel sami zapečnikarji — tudi trije Cimbri „generis neutrius“ izpod Ljubelja — toda vendar-le je grdo, da se je zamoglo tako društvo na ljubljanskej gimnaziji ustanoviti. Slavno vladó bi pa radi prašali, kaj vendar misli, da je poslala tacega učitelja na slovensko (?) gimnazijo! Zakaj ona trpi, da se s slovenskim jezikom, našo svetinjo, tako ravna? da tujec slovenskim mladenčem v slovenskejši šoli prepoveduje slovenski govoriti? Radi bi vedeli, odkod ima ta učitelj pravico kaznovati dijake, ki bi govorili slovenski, kakor je grozil, da bode storil? Ali smo storili korak za 50 let na nazaj, da se čuje taka prepoved v naših šolah? Po katerem zakonu se da opravičiti, da nam najsvetejše pravice krati človek, ki, tujec na slovenskejši zemlji, živi od slovenskega kruha?!

Iz Postojne. J. B. (Postojnska jama, njena čuda in nove naprave. Srčna želja. Veliki zbor kmet. družbe.) Vsemu svetu znana je postojnska jama, ki čuda Božje vsemogočnosti v sebi hrani; res v vsacega obiskovalca srcu zapusti spomin, ki ga svoje žive dni ne mine. In zato privabi to veličastno delo Božjih rok vsako leto toliko obiskovalcev iz najdaljih krajev širokega sveta, da je čuda. Zato pa skrbi sedanji g. predstojnik veliko za olepšavo znamenite jame — in v najnovejšem času bo še celo železna cesta prepeljveala radovedne popotnike po velikanski jami, kar bode marsikomu kaj ljubo: pri tem se pa bodo še novi predeli odprli strmečemu ogledalcu; tudi je pred jamo lep gozdek zasajen in golo skalovje okrog tudi že krasijo mlade smerekice in hoje: in tako bo naš kraj čedalje večo znamenitost dobival tudi zavoljo polajšave in prijetnosti pri vhodu in obiskovanju jame.

Po veliki marljivosti čast. gosp. dekana se je tu ustanovila tudi deklisško-obertnijska šola, in zanjo se je tudi že precej velika glavnicna nabrala. Tudi se je letos tukaj 40 učencem in učenkam napravila vsa zimska obleka, kar je lepo znamenje dobrotnosti postojnske. Šole v tukajšnjem kraju lepo cvetó in so tudi osnovane na narodni podlagi, kakor tirja našega časa duh. Le škoda, da tu ni kakega večega učilišča, saj je vendar Postojna Notranjskemu središče. Kaka spodnja realka ali gimnazija bi se kaj spodobila, saj imajo drugod še manjši kraji take šole, ki gotovo niso tako obiskovane, ko bi bila tukaj taka učilnica. Gorenško in Dolensko ima svojo gimnazijo, zakaj bi je tudi bistrim pa revnim Notranjcem ne privoščili. Tukajšnji gosp. dekan se dosti potegujejo, da bi Postojna postala mesto, in bi s tem tudi pravico dobila za kako večo učilišče, ki bi gotovo veliko koristi donesalo vsemu okrožju. —

23. jan. bo veliki zbor kmetijske družbe, kjer bo gozdna postava pretresovana; posebno našim krajem bode jako imenitna, in prav se je storilo, da je družba povabila ko izvedenca tudi gosp. Likarja, oskrbnika narodne banke; on pozná namreč de-

želo notranjsko dobro, pa je tudi v gozdnih rečeh kaj izveden in njegov razum vsako stvar dobro in pametno prevdarja.

Konečno moram danes še nekaj omeniti. „Slovenec“ je v 4. listu prinesel od tod dopis, ki omenja kasino pa — čitavnico. Vi ne veste, kakšen hrup je od tistih mal v našem sicer mirnem in tihem tergu — skoro bi človek tiste miloval, ki znajo slovenski pisati, kajti ves sum leti nanje, zlasti pa na gospode M. G. V., da je eden izmed njih tisti dopis v Celovec poslal. To se nam prenašlo zdi. Ker ni verjetno, da bi v čisto slov. tergu in njegovi okolici zdaj k večemu trije slovenski pisati znali (to bi bilo še celo sramotno!), mislim tudi, da ni pravo, česa koga dolžiti, predno se za terdno ne ve, da je to pa to res doprinesel. In če pregleđamo dopis od konca do kraja, nahajamo, da nikogar žaliti noče. Menim pa, da ta dopis ni tolikega hrupa zaslužil.

Ko zvem še kaj novega, pišem, ako ste zadovoljni. *)

Deželni zbori.

Štajerski. (14. seja.) Deželni glavar naznanja najprej, da bode v prihodnji seji dr. Razlag vprašal vladinega zastopnika, kako je z enakopravnostjo slovenskega jezika v šoli in uradu. Kaj zelo nas veseli, da se je tudi v tem zboru naš poslanec za to oglašil, in da vendar enkrat zvemo, kaj imamo v tej zadevi pričakovati, kajti obljubilo se je že mnogo mnogo, in skrajni čas je že res, da se kaj v djanju izpelje!

Potem je zbornica stroške za deželna kopaljšča, slikarnico in višo realko po predlogih finančnega odbora odobrila. Pri navetu fin. odbora, da naj se voditelj deželnišča podpira s tem, da se mu odpusti 15%, ki bi jih moral po pogodbi plačati od v najem danih predelkov ali lož, kar bi na leto 3900 gld. znašalo, vnel se je kaj živahen pogovor. Poročevalec dr. Mulley razkazuje najprej, kako potrebno da je, da se domača t. j. nemška umetnost podpira in da je ravno gledišče eno najvažnejših zavodov za omiko in izobraževanje (?), češ, da ne bo nihče imel tacega človeka za neizobraženega, ki ni poslušal tehnike, pač res pa tacega, ki ni bil nikoli v gledišču! (To je „neizgruntana“ modrost; le škoda, da se mu je pri teh besedah vsa zbornica smejala — tako modremu možu! Zakaj neki se že niso povsod šole z gledišči nadomestile?! — Dobro! ga je zavrnil g. Berdič, ki je z ozirom na veliko revščino v deželi govoril zoper odborov predlog, rekši da, če bi vedel, da se kateri kmet, ki je bil v Gradcu v gledišču, vrne potem omikan domu, ne glasoval bi samo za podporo, temuč še tudi za potnino, ki naj bi se dajala kmetom, ki gredo v gledišče, samo da bi bilo le dosti omikanih ljudi! (Zares, pikanten odgovor g. poročevalcu, ki od večine sedanjih nemških gledišč omiko, tedaj po vsaki ceni kaj dobrega pričakuje! Mestnjani so torej cvet in zgled vse omike, ali kakšne?!) Ker jih je več, zlasti dr. Rechbauer, trdilo, kako sila velik upljev da imajo gledišča na narodno omiko in kako zelo da se po družih mestih podpirajo, protestoval je dr. Razlag iz slovenskega ozirajoč vsej pravici proti temu, da bi se podpirala samo nemška gledišča in nemška umetnost, in da bi tudi slovenski Štajerci za to plačevati morali, ker vendar nobenega dobička iz njih ne uživajo. To pa spet Nemcem ne gre v glavo! Povedal je sicer ta pa ta marsiktero lepo o narodnej omiki in da se ljudstvo more le na njeni podlagi izomikovati, ali, raca na vodi! hitro je bil ogenj v strehi, ko je dr. Razlag za svoj slov. narod enake pravice tirjal. „Tagespost“ celó imenuje njegovo postopanje „kleinlich!“ Kaj pa še! Da bi nemški kulturonošci vedeli, kako zelo se se svojim postopanjem bodisi v političnih bo-

*) Bogme, to je zares žalostno, — pa še bo jutri dan!

disi v narodnih prizadevah pred svetom sramoté in da so velike velike neumnosti in s odrgo skupej nanesti, tako da se lahko gora Čimboraso pred njimi skrjuje, gotovo bi jim bil že jezik zamrznil in lice zarudelo gledaje tako kolosalne bledarije! Ravno tako neumno je tudi to, kar smo tu spet slišali, namreč da ne zastopata Slovencev samo dva, temuč da jih zastopajo vsi poslanci! Gospoda! to je debela laž, laž, da je ne more večé biti, — pa dosti naj bo. Kakor je bilo že lahko naprej videti, sprejet je bil odborov predlog s 33 proti 20 glasom in Slovenci bodo morali še zanaprej za nemško gledišče plačevati. Tako!

Koroški. V 22. seji bilo je najprej posvetovanje, kako naj bi se žandarmerija prevredila. Dotični odbor je sklenil nasvetovati, naj se vlada poprosi, da pristavi k točki x še to zraven, da morajo žandarmi srenjskim predstojništvom, ako to zahtevajo, na pomoč priti. Vendar pa se je po nasvetu g. Hueberja slednjič sklenilo vlado prositi, naj poskerbi, da se pravila od l. 1860 natančno spolnjujejo. V tej zadevi se je res že mnogo premnogo poskušalo, ali nič pravega se še ni moglo zadeti. Morebiti bo zdaj bolje. — Drugo na dnevnem redu je bilo sporočilo dotičnega odbora o prošnji koroške kmetijske družbe, naj se napravi niža kmet. šola in jej postavi dobro izučen in zveden mož za voditelja, učitelja in družbinega tajnika. Taka šola je za deželo sila potrebna. To so priznali vsi poslanci, zlasti pa je g. Canaval v daljnem govoru povdarjal, da, kakor hitro nastopijo za rudarijo bolji časi, stali bodo tudi kmetovavci bolje in treba jim bo umnejše svoja polja obdelovati, nego se je to do zdaj godilo. Zdaj je zato vse tako dober kup, ker ni nikogar, da bi kaj kupil in povžil. Kmetijska družba je tedaj moder in časom primeren sklep storila, zatorej ga tudi zboru na vso moč priporoča. G. Niševicer je predlog enmalo predrugačil, tako, da zbornica priznava potrebo kmet. šole in je pripravljena, jo podpirati, kakor hitro se jej podučni načert poda in je šola zagotovljena; za zdaj pa le dovoli za l. 1866, da bi se kaj za šolo pripravilo in pa da bi se podpirali tisti, ki bodo kaj v dunajsko razstavo poslali, — 2000 gld. Pervi oddelek je zbornica enoglasno, drugega pa z večino glasov sprejela.

V seji 19. t. m. je zbornica sklenila Njih veličanstvu adresno zastran Rudolfove železnice poslati. Bila je tudi koj podpisana in na Dunaj odposlana.

Kranjski zbor je 18. t. m. dovolil po nasvetu fin. odbora 600 gld. kranjski kmetijski družbi k njeni stoletnici in siromašnim Dolencem 2000 gld. v podporo. — V seji 20. t. m. je dež. namestnik odgovarjal na ono vprašanje nekterih slov. poslancev, zakaj da se je toliko učencev nauka v slovenščini oprostilo. Rekel namreč je, da se je to zgodilo na podlagi postave od 22. julija 1860. — Mi mislimo, da dan danes ni pravo, pozivati se na take postave, ki niso več času primerne — temveč je treba na to gledati, da se prej ko mogoče z boljšimi in prikladnejšimi zamenjajo, drugače ne pridemo dalje!

Goriški. V seji 8. t. m. je bil predlog zastran metereološkega observatorija dež. odbor izročen, ki naj to reč še enkrat preišče in v prihodnji seji zboru poroča. Vladin predlog, ki se tiče poprave dež. delavnice, bil je na boljše čase odložen, o tem pa, ki se tiče odškodnine za vojaške stroške od l. 1797, 1805, 1807 in 1809, bilo je sklenjeno, naj dež. odbor poskerbi, da vsi tisti, ki imajo dobiti kaj odškodnine, ki jo je plačala Francoska Avstriji, svoj del gotovo dobé. — Razun tega je zbornica še dovolila nekterim katastralnim občinam, ki so za to prosile, da se smejo ločiti od posamnih sosesk, in slednjič da dobijo: voditelj-in računar dež. uradnije vsak po 200

gld., dva niža uradnika pa vsak po 100 gld. več plače, kakor pa so je dozda imeli.

V seji 10. t. m. je poslanec Candussi zboru predložil, naj se neutegoma posvetuje in sklenejo, da je tudi suša natorna nezgoda in da se ima tudi tu ravnati, kakor pri drugih nezdodah; vendar, ker se jim ta predlog ni sila potreben zdel, odobrili so ga še le drugi dan, kakor je bil nasvetovan. Zastran 50.000 gld., ki jih je država posodila deželi, da pomaga tistim prebivavcem, ki so lani na Furlanskem največ po suši terpeli, nasvetoval je dotični odbor, da se ima ta denar v 20 letih verniti in med najbolj potrebne razdeliti, ob enem ga pa tudi dobro zavarovati, v kar je zbornica privolila. Nasvet, naj bi se oglejske starine iskale in nabirale, bil je zavolj pomanjkanja denarjev puščen. Slednjič je bilo v tej seji še dež. odboru naročeno, naj dve hiši (tr. 20 in 21.) popraviti da, kar bo veljalo 2500 gld.

V zadnji seji, ki je bila 11. t. m., je poslanec Risondo protest zoper ondanji sklep dež. zbora 3. jan. vložil, s prošnjo, naj se vse na Dunaj pošlje, ker se ni pravo sklenilo, zlasti pa da sta poslanca Gorjup in Pace iz verste velikih posestnikov napačno storila, ker sta k onemu sklepu pripomogla. Potem ko sta se obadva pred zborom opravičila in Risondov predlog kot neveljaven zavrnili, prestopilo se je na Černetov predlog k dnevnemu redu in dež. glavar je s trikratnim „Slava cesarju!“ zbor za letos končal.

Ptuje dežele.

Od podunavskih bregov se spet poroča, da se ondi kupuje zelo orožje in pripravljajo vse za vojsko. Ravno taki glasi se slišijo tudi iz tistih pokrajin, ki so sosednje gerskemu kraljestvu.

Napoleon je 22. t. m. s prestolnim govorom postavodajni zbor odperl. V njem je spet kaj zelo o miru govoril ter rekel, da si povsod prizadevajo za mirno in prijazno spravo. Kar se tiče Amerike in mehiškega cesarstva, rekel je, da se bode sklenila s cesarjem Maksom nekaka septemberska pogodba in da se potem vernejo francoski vojaki nemudoma domu; Amerikanci pa da bodo spoznali, da ta vojska ni bila zoper njihovo korist, itd. Res spet je slišal svet lepih besedi o miru; ali bode pa tudi Napoleonu vse verjel, je zdaj težko terditi, zlasti ker ni samo na Francoskem dosti nevernih Tomažev, ampak tudi drugod, ki hočejo vedeti, da se Napoleonova zvezda že proti zapadu pomika in da bi se celo lahko kmalo uternila! Pa naj bo, kakor hoče, o miru govoriti je res kaj lepo; še lepše pa je imeti in uživati ga!

Iz Španskega se ne sliši še nič gotovega. General Prim neki še zmerom beži — kam, to je zastavica — a vendar še ni ubežal! Da bi se kaj topli, ni še nič slišati; to pa je gotovo, da je ljudstvo nezadovoljno in državna vredba slaba. —

Razne novice.

* Slovaki so zgubili dva iskrena rodoljuba. Umerla namreč sta h koncu starega leta vselej zvesta in do konca stanovita rodoljuba, g. župnik Coh in korar Tvrđy. Večni jima spomin!

* „Novice“ naznanjajo, da so zastopniki na kranjskem zboru gg. dr. Costa, Svetec, dr. Toman in dr. Bleiweis iz Notranjskega zaupnico prejeli. Saj jo pa tudi zaslužijo!

* Kakor „Pozor“ ve povedati, bode korar in svetovavec pri zagrebški deželni namestnji dr. Rački v kratkem za opata imenovan.

* V Rimu je bilo 1865 l. 207.338 prebivavcev, katerih število se je od l. 1860 za 30.000 povečalo. Rim je za Neapoljem naj-

bolj obljudeno mesto. Število kardinalov, škofov, duhovnikov in klerikov znaša 2368, mnihov po moških in ženskih samostanih pa 4853.

* Čitavničin bal v Ptujju 14. t. m. je bil kaj zelo obiskan in sijajen. Iz Varaždina je bila posebna deputacija pričujoča.

* V Galiciji sta z novim letom nehala izhajati verla časnika „Haslo“ in „Meta“, (pervi v poljskem, drugi v rusinskem jeziku).

* Leta 1865 je 195.075 tujcev v novi Jorki v Ameriki na suho stopilo, menda 13.000 več nego poprejšnje leto.

* Dvorni časnik japonski prinaša ta le ukaz: Mladenci naše države si morajo prizadevati, da bodo rastli. Ti, ki so 24. leto dokončali pa niso veliki, tepeni bodo tako dolgo, dokler da dorastejo!!!

* Na Dunaju so izdajali l. 1865 za govejo živino 23,642.000 gld., za teleta 2,082.054, za ovce 379.080 gld. in za prešiče 728.400 gld. v vsem skupaj 26,831.534 gld.

* Na Avstrijskem je 720 samostanov ali kloštrov za mnihe in 298 za nune (625 jih je cesar Jožef I. odpravil). Pervih se šteje 10.000, družih pa 5.000. Dunajska „Kirchenzeitung“ od l. 1861 piše, da znaša samostansko premoženje 366,890.986 gld. v gotovini.

Duhovske zadeve.

Kerška škofija: G. Frid. Haderer je imenovan za beneficijata v oskerbnišnici za onemogle mestnjane v Celovcu; — g. Val. Raupl, penzionist, je umerl. R. I. P.!

Teržaška škofija: G. Fr. Lazar gre za kaplana v Gračišče, g. Bernard Zupančič pa je izvoljen za župnika v Gerdoselu.

DUNAJSKA BORSA 20. januarja.

	Deržavni papir.	Denar.	Blago
5 % obligacija po 100 gld	-	59.25	59.40
5 „ nar. posojilo od l. 1854	-	66.70	66.90
5 „ metalike	-	63.10	63.20
4 1/2 „	-	55.90	56.10
4 „	-	49.50	50.-
3 „	-	37.-	37.50
2 1/2 „	-	30.50	32.-
Srečke l. 1839	-	140.-	140.50
„ „ 1854	-	78.-	78.50
„ „ 1860 po 500	-	84.80	84.90
„ „ 1860 „ 100	-	92.85	92.95
	Srečke.		
Kreditne	-	116.20	116.50
Donavsko-parobrodsk.	-	78.-	78.50
Teržaške	-	108.50	109.50
Budimske	po 40 gld.	52.50	23.-
Kneza Estarhazy-a	„ 40 „	-	76.-
„ Salma	„ 40 „	-	26.50
„ Palfy-a	„ 40 „	-	23.-
„ Clary-a	„ 40 „	-	23.25
Grofa Genois-a	„ 40 „	-	22.25
Kneza Windišgraetz-a	po 20 gld.	15.25	15.85
Grofa Waldstein-a	„ 20 „	19.-	19.25
„ Keglevič-a	„ 10 „	12.-	12.50

Dunajska borsa 23. januarja 1866.

5% metalike	63.15
5% nacional	67.10
1860 derž. posoj.	84.90
Bankine akcije	761
Kreditne	151.80
London	104.50
Novi zlati	4.99
Srebro	104.60

Srečkanje.

Pri srečkanju Salm-Reifferscheidovih sreček 15. t. m. zadele so sledeče številke: št. 42.042: **40.000** gld.; št. 42.891: **4000**; št. 98.135: **2000**; št. 15.833 in 54.985 po **100**; št. 21.703, 73.232, 96.355 in 33.760 po **200**; št. 18.353, 23.460, 30.906 itd. po **120**; št. 7028, 19.516, 21.263, 32.504 itd. po **100** gld. itd.